

Hiep hiep voor Nightingale!

L. Polman

Op 12 mei is het 191 jaar geleden dat Florence Nightingale werd geboren. De *lady with the lamp* wordt nog steeds gemist.

In 1854 gaf verpleegster Nightingale gehoor aan het verzoek van de Britse minister van Oorlog om zijn manschappen in de Krimoorlog bij te staan. De minister lag onder vuur van de Britse pers vanwege de slechte zorg voor frontsoldaten. In de artikelen bejubelden de journalisten de superieure verzorging van Franse militairen door nonnen. 'Waarom hebben wij die niet?', eiste de *Times* te weten.

Met een team van 37 door haar getrainde dames liet Nightingale zich naar Scutari in Istanbul verschepen, net op tijd voor de Slag bij Inkerman in november. Al snel lagen er 2500 patiënten in de stinkende, lekkende zaaltjes, ongewassen, nog in hun besmeurde uniformen, te creperen op matrassen zonder lakens of dekens. Verbandmiddelen, bedpannen, zeep, fatsoenlijk eten: het was er allemaal niet of nauwelijks en verantwoordelijke officieren weigerden bij te bestellen, bang dat superieuren dat als kritiek op hun inkoopbeleid zouden opvatten. De soldaten stierven als ratten.

Tot ver in de lente van 1855 speelden zich geen nieuwe slagen af, maar de soldaten bleven binnenstromen. Om te sterven, de meesten. Nightingale begroef er gemiddeld zeventig per dag. In haar eigen hospitaal en in kleinere op andere plekken aan het front overleden die oorlogswinter 10.000 soldaten in totaal. Nightingale, één van de eerste bedrijvers van de nieuwe wetenschap der statistiek, liet lijsten bijhouden. Ze kwam tot de schokkende ontdekking dat vijf van de zes sterfgevallen niet het gevolg waren van de oorlog, maar van verwaarlozing: toen de mannen de hospitaals werden binnengezeuld waren ze al halfdood door scheurbuik, cholera, dysenterie, bevriezing en tyfus. Door voortdurende blootstelling aan de elementen, slechte hygiëne en belabberde voeding was het Britse leger aan het creperen in een tempo van een bataljon per week. Nightingale eiste verbeteringen. Toen de regering

niet luisterde, haalde ze de *Times* er weer bij, maar de minister bleef volhouden dat de doden zijn verantwoordelijkheid niet waren. De soldaten hadden er zelf voor gekozen om op de Krim te zijn. Het Britse leger bestond immers uit vrijwilligers. De soldaten hadden de arbeidsvoorwaarden maar beter moeten bestuderen voordat ze tekenden.

Onder druk van de publieke opinie won Nightingale uiteindelijk toch een beetje: de minister liet de hospitaals opknappen. In de tweede winter stierven er nog 'slechts' 500 mannen – terwijl het leger er intussen wel twee keer zo groot was geworden. Veel van Nightingales inzichten in ziekenhuisarchitectuur, zoals het belang van afzonderlijke afdelingen om besmettingsgevaar te verkleinen en van licht en goede ventilatie, zijn ook in de burgerwereld gemeengoed geworden.

Maar Nightingale was niet tevreden. De legerleiding zal haar nog vaak vervloekt hebben. Vaststellen dat de soldaten bezweken waren aan infectieziekten impliceerde dat niemand verantwoordelijk was, terwijl de soldaten waren 'vermoord', zei ze, door 'incompetente en gewetenloze' autoriteiten. Twee jaar na de verschrikkelijke winter van 1854 was nog steeds niemand ter verantwoording geroepen. Integendeel: de vier hoogste verantwoordelijken waren intussen gepromoveerd. Deze meer filosofische slag heeft Nightingale niet gewonnen. Hoewel infectieziekten nu – net als toen – de belangrijkste doodsoorzaak onder de mensheid zijn, verdienen autoriteiten liever geld aan de verkoop van medicijnen om infecties te behandelen, dan dat ze geld uitgeven aan het voorkomen van infecties door gezonde en schone leefomstandigheden te creëren. Behandeling van de choleraslachtoffers momenteel in Haïti is veel duurder dan het hele land uiteindelijk even aan te sluiten op een riool. 'Gereguleerde onverschilligheid veroorzaakt meer slachtoffers dan de misdaad,' wist Nightingale al. De dame met de lamp en de grote mond wordt nog elke dag ergens ter wereld gemist. ■